

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

KASBIY TA'LIM FAKULTETI

REFERAT

Mavzu: O'ymakorlikda ishlatiladigan materiallar va ularning turlari

Bajardi:

NabiyevaShaxnoza

Tekshirdi:

o'qit. A. Gadauev

Samarqand 2017

O'ymakorlikda ishlatiladigan materiallar va ularning turlari

Reja:

- 1. O'ymakorlikda ishlatiladigan yog'och materiallar.*
- 2. Daraxt turlari.*
- 3. Daraxtlarni o'ziga xos xususiyatlari.*
- 4. Yog'och o'ymakorligida ishlatiladigan yelimlar.*
- 5. Yelimlangan yog'och xom-ashyosini o'ymaga tayyorlash.*

Yog'och o'ymakorligi mashgulotlarida o'ymakorlikda foydalaniladigan Yog'och materiallari, ularning turlari, fizik va kimyoviy xususiyatlari, zaxiralari va botshalarni bilish muxim ahamiyatga ega.

Yog'och materiallari turli jinsdagi daraxtlardan olinadigan xom-ashyo. Binokorlikda, qurilishda, mebelsozlikda, Yog'och o'ymakorlikda asosiy xom-ashyo sifatida ishlatiladigan Yog'ochlar daraxtlar tanasidan olinadi. Daraxt tanasi o'zaq Yog'ochliq shoxlar, tola va pustloklardan to'zilgan. Yog'och xom-ashyosi kuyidagi guruxdarga bulinadi:

- a) tabiiy xom-ashyo;
- b) turli bo'zilishlarga, chirishlarga qarshi antiseptik moddalar shimdirilgan Yog'och xom-ashyosi;
- v) Presslangan Yog'och xom-ashyosi;
- g) yelimlangan Yog'och xom-ashyosi;
- d) qatlam-qatlam Yog'och xom-ashyosi;
- e) qatlamli presslangan Yog'och xom-ashyosi;

Yog'och o'ymakorligida asosan 1-guruxga kiruvchi, ya'ni, tabiiy Yog'och gulalardan olinadigan taxtalar, yunilgan xom-ashyo ishlatiladi.

O'zbekistonda Yog'ochlarning yumshoq, »;atti1q va juda qattiq gulalari olinadigan nina bargli va yaproq bargli turlari mavjud.

Daraxtlar buyiga qarab 3 guruxga bulinadi:

1. 35 m dan baland ~ chinor, teraq tut, qora kayin, qaragay;
2. 25 m dan 35 m gacha - qayragoch, yongoq, oq qayin, tol, qatrangi;
3. 25 m gacha - zarang, chetan, shumurt, mevali daraxtlarga xamda butalarga bulinadi.

Nina bargli daraxtlardan olinadigan Yog'ochlar kurilishda, jumladan, Yog'och o'ymakorligida ko'proq ishlatiladi, chunki ularning tarkibida smolasi ko'proq, tez chirimaydi, taxtasi tugri, o'zun, silliq, ishlov berish oson xisoblanadi. O'ymakorlikda ishlatiladigan rangiga, xiliga, turiga, tabiiy guliga, tovlanishiga qarab tanlanadi va turli mevali, shu bilan birga, yaproq bargli daraxtlar xam ishlatiladi.

Yog'och o'ymakorligi yasayotgan buyumiga kdrab Yog'och materiallarining xususiyatlari, daraxtlarning turlari, rangi, ishlov berishning qiyin-ostonligi va ishlov berilgandan keyin buyumlarning sifatli chiqishi va saklanishini bilishlari uchun Yog'ochlar olinadigan daraxtlarni urganishlariga tugri keladi.

Tog teragi ~ yapaloq bargli, pustlogi sargish, Yog'ochi yumshoq, engil, oqish rangli xamda tez chirydi, Yog'ochini ishlash oson, engil buyumlar gugurt qutisi, uyinchoklar va fanerlar tayyorlanadi. O'ymakorlikda ishlatish tavsiya etilmaydi. .-q schqdyup - pustlogi yupqa, silliq, kulrang, yumshoq, engil, oson ishlanadi, Yog'ochi oqish. Namga chidamsiz. Cholgu asboblari yasashda, qisman o'ymakorlikda, asosan kurilishlarda ishlatiladi.

Yog'ochi puxta, engil, namga chidamli, tik va tugri taxtalar olinadi. Ishlov berish, arralash, ranglash oson, Yog'och o'ymakorligida va boshka soxalarda keng kulamda ishlatiladi.

Bhaterak - O'zbekistonning deyarli barcha viloyatlarida usadi, pustlogi silliq, tanasi sershox, tugri usmaydi. Namga chidamsiz. O'ymakorlikda kam ishlatiladi.

Mirzaterak - tanasi tiq tugri, kam butokli bo'ladi. Namga chidamliligi yukrri emas. Qurilishda va o'ymakorlikda ishlatiladi.

Ots sayain - bargli, Yog'ochi qattiq. Namga chidamli. O'ymakorlikda kam, kurilishda ko'proq ishlatiladi.

Qora sayin - bargli, rangi tiniq. Namga chidamsiz. Yog'och o'ymakorligida keng ishlatiladi.

Shumtol - bargli, kam yoriladi, krvuphoq Yog'ochli, musta:x;kam, o'ymakorlikda ko'p ishlatiladi.

Chiiior - ko'p yilliq bargli, ko'p shoxli, mustaxkam va ka'gtiq, rangi qizgish qoramtir, laklansa ajib bir chiroy bagishlaydi. O'ymakorlikda keng ishlatiladi.

Nok - mevali, bargli, Yog'ochi tuq jigarrang.

O'ymakorlikda ishlatiladi. Urik ~ bargli, mevali, Yog'ochi qizgish, kattiq, xar xil mayda buyumlar, laux, kugichalar tayyorlashda, o'ymakorlikda keng ishlatiladi.

Yongo'q – po'stlog'i ko'kish, ko'p yillik Yog'ochi qoramtir, qimmatbaxo Yog'och, yaxshi uyiladi va yaxshi pardoatlanadi. Yog'och o'ymakorligida keng kulamda ishlatiladi.

Yog'och o'ymakorligida ishlatiladigan turli xom-ashyolar o'zining pishikligi, nuqsonsizligi, qurt emaganligi, rangining tinikligi, mustaqkamligi, laklansa yanada go'zal tovlanishi, ko'p yillar davomida yorilmasligi, buralmasligi, namga chidamliligi, pardoatlanishi, uyishda quporilmasligi va shunga uxshash o'ziga xos xususiyatlarini xisobga olgan xolda yasayotgan buyumga moe keladigan materiallardan tanlash alox,ida axdmiyatga ega.

Ma'lumki, Yog'och o'ymakorligida yo!'ochlarning ishlov berishga tayyorlashda turli Yelimlardan foydalaniladi.

Yelimlar - suyuqlangan yuqori molekulyar anorganik va organik moldalar yoki ularning eritmalari bqlib, turli materiallarning bir-biriga yopishtirish uchun ishlatiladi.

Yelimlar tabiiy, sun'iy xamda rezina Yelimlarga bulinadi.

Tabiiy Yelimlar - qayvonlar (suyaq sut, teri, pay va bopha) va usimliklar (daraxtlar shiralari, kraxmal qipiklarni qayta ishlash natijasida) maxsulotlaridan olinadi. Namlikka ancha chidamsiz.

Sun'iy elimlaqq_qqsmolalar2 - polimerlar emultatsiyasi, shuningdeq erituvchi qushilgan kushilmagan smolalar birikmalaridan iboratdir. Turli materiallar, shisha, plastmassa, metall, chinni, penoplast, suyaq krgoz va boshqalarni biriktirishda keng kulamda ishlatiladi. Issiq, sovuq, namliq ikhalanish, egilish, bukilish va siljish kuchlanishlariga yaxshi chidaydi.

Rezina (kauchukli) Yelimlar - tabiiy va sintetik yul bilan olinadi. Tabiiysi kauchuk daraxti smolasidan, sun'iysi rezinali birikmalarning erituvchilarda (benzin, kerosin, spirt) erigan kurinishidir. Turli jinsdagi materiallarni, masalan, Yog'ochni sementga, metallga, shishani, plastmassani gazlamaga biriktirishda ishlatiladi.

Yog'ochsozlikda, duradgorlikda, o'ymakorlikda ko'pincha xayvon slimlaridan kazeinli Yelimlar ishlatiladi. Namlikka chidamli kazein (lot-kasgeis-

pishloq) - murakkab oqsil bulib, kimyoda fosfoprolid to'zilishini namoyon kiladi. Sutning ivishi jarayonida, uning tarkibidagi kazeinogendan xosil bo'ladi, To'zli, ishqorli muqitda eriydi.

Yog'och o'ymakorligida taxtalarni o'ymakorlikka tayyorlashda bir-biriga biriktirilib, uyiladigan buyumning asosi tayyorlab olinadi. Taxtalarning uyiladigan yo'za qatlami silliklanib, Tobga keltiriladi. Avvaliga mayda tishli arrada arralanadi, keyin esa mayin burrada arralanadi. Tekis qilib randalanadi va bir-biriga tekkizib, mayda tirqishlari yukligiga ishonch qosil qilinadi, shundan so'nggina taxtalar birlashtirilib, pardoatlanadi. Pardoatlashda mayda qumli jilvir qog'oz, baxmal bilan artiladi.

Adabiyotlar:

1. *O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi materiallari. 1997 yil 29 avgust. I chaqiriq 9 sessiyasi materiallari. -T., "Xalq so'zi" gaz. 1997 yil 30 avgust. 181 son.*
2. *"Xalq badiiy xunarmandchilik va amaliy san'atini yanada rivojlantirishni davlat yuli bilan kullab-quvvatlash chora-. _ . . - —qq«jqqqp gespuolikasi Prezidentining Farmoni. -T., "Toshkent oqshomi" gaz. 1997 yil, 2 aprel, 38 son.*
3. *A.Abduqodirov "Obidalar jilvasi". -T., "O'zbekiston" 1972 yil, 64 b.*
4. *N.A.Avedova "Toshkent o'ymakorligi". -T., O'z. Dav. Badiiy adabiyot nashr. 1961 yil, 88 b.*
5. *I.Azimov "Farg'ona vodiysining arxitektura yodgorlik-lari". -T., "O'zbekiston", 1986 yil, 71 b*
6. www.ziyonet.uz